

Centralskolan
St Olofsgatan 34
521 35 Falköping

2010-09-24
1 (13)
Dnr 40-2010:362

Falköpings kommun
St Sigfridsgatan 9
521 81 Falköping

Kvalitetsgranskning av Musik i grundskolan av Central- skolan i Falköpings kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i musik-
ämnet i enlighet med kursplanens och läroplanens mål.

Områden som måste åtgärdas

- Skolan måste säkerställa att eleverna ges möjlighet att använda IT som stöd för musicerande samt som redskap för skapande i enlighet med mål att sträva mot i kursplanen för musik. (1 kap 4 § grundskoleförordningen, förordning (SKOLFS 2000:135) om kursplaner för grundskolan)

Områden som bör förbättras:

- Skolan behöver se till att musikundervisningen i större omfattning ger eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer i alla årskurser som de får musikundervisning i.
- Musikämnets koppling till andra ämnen behöver synliggöras på skolan i alla årskurser som de får musikundervisning i.
- Skolan behöver se till att lärandemiljön på musiklektionerna präglas av ett gott klimat.
- Eleverna behöver få ett större reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i musikundervisningen.
- Musikundervisningen behöver bättre anpassas efter elevernas erfarenheter och kunskaper.
- Rutiner kring uppföljning av elevernas kunskapsresultat i musik med överlämnande skola behöver förbättras.
- Skolan behöver se till att eleverna får kännedom om mål och betygskriterier.
- Skolan behöver se till att det finns en tydlig ansvarsfördelning för rektorerna vad gäller musikämnet.

- Rektorn behöver säkerställa att de som undervisar i musik har den kompetens och får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och sträva efter att det på skolan finns lärare med utbildning i musik.
- Skolan behöver säkerställa att utrustning och lokaler ger förutsättningar för eleverna att nå målen.
- Rektorn behöver se till att skolans organisation och tidsanvändning i musikämnet skapar förutsättningar för eleverna att nå målen.
- Rektorn behöver verka för att musikundervisningens kvalitet utvecklas i förhållande till målen i läroplan och kursplan i ett årskurs 1-9 perspektiv.

Uppföljning

Skolinspektionen följer upp de krav på åtgärder som granskningen resulterat i. Senast **2011-01-03**, ska huvudmannen för Centralskolan lämna en redovisning till Skolinspektionen i Göteborg. Vid redovisning till Skolinspektionen, anges vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras. Ange även tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen kan sändas per e-post (kristina.svensson@skolinspektionen.se) Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr40-2010:362) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

Skolinspektionens granskning av Musik i Centralskolan i Falköpings kommun

Bakgrund och granskningsområden

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av musikundervisningen i grundskolan under perioden februari 2010 till mars 2011. Skolinspektionen kommer att under perioden granska cirka 40 skolor. Skolinspektionen besökte Centralskolan den 25-26 maj 2010. Vid besöket skedde observationer av musikundervisningen och intervjuer hölls med rektorerna, lärare och elever. Besöket föregicks av studier av dokument som inhämtats från skolan.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Musik i grundskolan. Ytterligare information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syftet med granskningen är att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att

Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser.

Skolan ska genom musikundervisningen bredda och fördjupa elevernas kunskaper i musikämnet. Undervisningen ska bygga på såväl praktiska som teoretiska moment. Musikämnet är ett ämne med många dimensioner som ska ge eleverna möjlighet att bli förtrogna med andra kunskapsområden. Musikens ämnesövergripande karaktär innebär att ämnet har en stor potential att samordnas med övriga ämnen. Musikundervisningen kan även utgöra en viktig länk mellan skolan som institution, dess kultur och traditioner och barns och ungdomars tillvaro vid sidan av skolan. Ämnet är även omtyckt bland eleverna, men musikundervisningens kvalitet och förutsättningar varierar mycket vilket innebär att elevernas möjlighet att utvecklas inom ämnet skiljer sig åt. Ett övergripande problem är att eleverna inte får en sammanhållen utbildning utifrån kursplanernas mål i ett 1-9 perspektiv¹.

Granskningen har inriktats mot tre frågeområden: (se bilaga 1 för kriterier för varje frågeområde)

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
2. Sker bedömning och betygssättning utifrån styrdokumentens krav?
3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Beskrivning av skolan

Centralskolan ligger centralt i Falköping. Skolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9 samt skolbarnsomsorg, förskola och fritidsgårdsverksamhet kallad "Ungdomens Hus". Skolan har 370 elever och cirka 46 procent av eleverna har utländsk bakgrund. Skolan har ett så kallat profilspår i engelska och får ett tillskott av elever i årskurs 6 från en överlämnande skola. Elever i hela kommunen kan söka till profilspåret. Skolan leds av två rektorer och en biträdande rektor med ansvar för olika årskurser. Lärarna är indelade i arbetslag som leds av var sin arbetslagsledare. Sju av skolans lärare undervisar i musik. Klasslärarna undervisar eleverna i ämnet musik i årskurserna 1–5 och två musiklärare undervisar årskurserna 6, 7 och 9 i musik. Skolan har ingen undervisning i musik i årskurs 8. Årskurserna 1–7 får sin musikundervisning i Centralskolans lokaler och årskurs 9 får sin musikundervisning i den kommunala musikskolans lokaler. Årskurserna 5 och 9 får inte sin musikundervisning i helklass.

¹ Skolverket (2005) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik (NU-03)* Ämnesrapport till rapport 253. Stockholm: Skolverket.

Motivering till beslut

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att undervisningens innehåll utgår från målen. Kursplanen för musikämnet anger olika kunskapsformer² som eleverna ska ges möjlighet att utvecklas inom. Tidigare studier visar dock på att vissa kunskapsformer får begränsat utrymme i undervisningen, och att elevernas möjlighet att utveckla sina kunskaper även beror av lärandemiljö, lärarens förmåga att individanpassa undervisningen samt elevernas möjlighet till inflytande³.

Undervisningen ska enligt läroplanen även innefatta beröringspunkter till andra kunskapsområden, något som enligt forskning är ytterligare ett bristområde⁴.

Beskrivning

Av kursplanerna för musik framgår att musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande är fyra viktiga kunskapsformer och att musiken har betydelse för personlighetsutveckling och lärande. Ett av målen att sträva mot är att eleven utvecklar förmåga att själv skapa musik för att kommunicera tankar och idéer.

Elever vid Centralskolan berättar att de sjunger och spelar på musiklektionerna och att de även får lära sig om noter, instrument och musikhistoria. Eleverna uppger att de tycker om musiklektionerna och främst uppger eleverna i årskurs 9 att de önskar att de hade mer musik i skolan och att de även gärna haft musik i årskurs 8.

Vid granskningen framkommer att eleverna sällan får skapa musik på musiklektionerna. Rektorerna berättar att det kan bero på att skolan på grund av de ekonomiska förutsättningarna inte har satsat på att utrusta musiksalen med datorer eller annan utrustning som behövs för skapande. Årskurs 9 får sin musikundervisning i den kommunala musikskolans lokaler och där finns utrustning både för musikskapande och för inspelningar. Tidigare undervisades dessa elever i Centralskolans musiksal, vilken inte är så välutrustad som den kommunala musikskolans lokaler. Övriga årskurser på skolan får fortfarande sin musikundervisning i Centralskolans musiksal.

Musikläraren som undervisar årskurs 9 berättar att det tar mycket tid att lära eleverna den teknik som krävs för musikskapande och inspelningar. Då musikämnet har så liten

² Kunskapsformer avser i detta sammanhang musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande.

³ Skolverket (2005); Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion*. Luleå: Luleå tekniska univ.

⁴ Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

undervisningstid och eleverna först i årskurs 9 undervisas i halvklass har de först och främst musicerat tillsammans en termin i årskurs 9. Tidigare har inte förutsättningar funnits för musicerande.

Intervjuer vid Centralskolan visar att eleverna i de lägre årskurserna främst undervisas i klassrummet och att eleverna sällan får spela instrument. Elever som undervisas av musiklärarna på skolan i de övre årskurserna samt elever som undervisas av klasslärare i årskurs 5, som dessutom inte undervisas i musik i helklass, får i större utsträckning utvecklas inom samtliga kunskapsformer än de elever som får sin musikundervisning i klassrummen. Musikskapandet sträcker sig till att göra egna texter eller måla till musik och eleverna berättar att de vid något tillfälle gjort reklamslag med musik till. Eleverna har inte fått göra egna melodier eller arbetat med att göra inspelningar när de musicerat tillsammans. Såväl musiklärare som klasslärare uppger att gruppstorleken har stor betydelse för om eleverna ska kunna träna sig på att spela instrument. I de klasser de haft möjlighet att dela grupperna spelar man mer. Även eleverna bekräftar att de oftast spelar när de undervisas i halvklass. (se frågeområde 3)

Då skolan inte har någon undervisning i musik i årskurs 8 uppger musikläraren att de i årskurs 9 får arbeta mycket med sådant de inte hunnit tidigare på grund av att förutsättningarna i Centralskolans musiksäl var sämre. Eftersom eleverna endast har musik en termin i årskurs 9 och ingen musikundervisning i årskurs 8 anser musikläraren att det är svårt att förklara för eleverna att underlag för betygssättning även finns från årskurs 7. Rektorerna säger att skolans timplan har varit densamma sedan de började på skolan, men att den ska ses över.

Enligt 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. I Förordningen om kursplaner (SKOLFS 2000:135) framgår att samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling i enlighet med läroplanens värdegrund, mål och riktlinjer. Nordiska rådet har i en förstudie⁵ över landsgränserna slagit fast att kreativa ämnen har stor betydelse för skolelevers trivsel och prestationer i teoretiska ämnen, och att det därför finns en stor potential i en bättre samordning mellan skolans olika ämnen.

Musikläraren i de övre årskurserna uppger att de sällan arbetar ämnesövergripande där musikämnet ingår. Elever uppger att de ibland sjunger sånger på lektioner i engelska, men någon medveten ämnesövergripande undervisning där musikämnet ingår sker inte. Rektorerna uppger att det finns organisatoriska svårigheter när det gäller att arbeta ämnesövergripande i år. Musikläraren berättar att rektorerna gärna ser att de

⁵ Nordiska rådet (2008). *Kreativa ämnen i skolan leder till bättre PISA-resultat*. Hämtat från Nordiska rådets (och Nordiska ministerrådets) hemsida.

arbetar ämnesövergripande, men det har varit svårt i år då läraren undervisar i lokaler som inte ligger på skolan och dessutom inte tillhör något arbetslag. Vid granskningen framkommer att elever som undervisas i musik av sina klasslärare i de lägre årskurserna i högre utsträckning får en ämnesövergripande undervisning där musik kombineras med fler ämnen.

Av läroplanen framgår att eleven i skolan ska möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Eleverna på Centralskolan berättar att det är olika klimat i klasserna. I vissa klasser råder arbetsro, men i någon klass är det kaosartat på musiklektionerna och de säger att det är så rörigt att de inte får lära sig mycket. De menar att läraren borde visa ut de elever som stör men att detta inte sker. Eleverna uppger dock att de känner sig trygga och vågar sjunga och spela och att läraren säger till om någon ger nedsättande kommentarer om läraren hör det. De tror dock att det kan finnas elever som inte vågar spela för att de är rädda för att få nedsättande kommentarer. De anser att flickor och pojkar behandlas lika, men i vissa grupper blir det oftast flickor som sjunger om de ska musicera tillsammans. I andra klasser är det inte på detta sätt.

Det har inte kommit till rektorernas kännedom att det ibland kan vara mycket rörigt på vissa lektioner i musik i någon årskurs. Rektorerna uppger att de arbetar mycket med den sociala gemenskapen på skolan. Vid de lektioner som besöktes av Skolinspektionen rådde goda förhållanden mellan lärare och elever och lärarna arbetade målmedvetet för att få elever som hade svårt att fokusera att delta aktivt.

Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenhet och tänkande. Klasslärarna på Centralskolan uppger att de inte funderat så mycket på individanpassning i musikämnet men ger exempel på hur de anpassar undervisningen efter elevernas förmågor och behov. I intervju med elever på Centralskolan framkommer att lärarna sällan frågar dem om de kan spela något instrument eller vilken musik de lyssnar till, de frågar inte heller eleverna vad de vill lära sig. I de övre årskurserna får eleverna utvecklas ytterligare på de instrument de redan kan spela, men har också möjlighet att pröva instrument som de inte kan. I intervju med elever framkommer att det beror på vilken lärare som undervisar i musik om man utgår från elevernas förmågor och förutsättningar. I någon klass får alla elever alltid göra samma saker och läraren frågar inte dem vad de kan eller vill, till exempel får några elever undervisning i musik på fritiden och de är osäkra på om läraren vet det. I någon klass frågar läraren och eleven kan då få vara med och instruera andra elever. Sammantaget visar detta att alla lärare inte tar reda på vad eleverna kan och vill och på så sätt utgår från varje elevs erfarenheter och kunskaper i musikundervisningen.

Av läroplanen framgår att läraren ska se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Vid den regelbundna tillsyn som gjordes av

Skolinspektionen 2009 framgick att eleverna inte hade inflytande över hur utbildningen utformades. Skolan har även inkommit till Skolinspektionen med en redogörelse för hur de har åtgärdat detta.

Vid granskningen av musikämnet framkommer i intervjuer med såväl lärare som elever vid Centralskolan att eleverna har mycket litet inflytande över hur utbildningen utformas. Variationer mellan årskurser förekommer. I någon klass har eleverna mer inflytande och i en annan klass har eleverna inte något inflytande alls i musikämnet. Lärarna gör planeringar som presenteras för eleverna och eleverna har få kommentarer till planeringarna. De kan i vissa klasser vara med och bestämma något om vilka sånger de ska sjunga eller spela. Eleverna i någon årskurs uppger att de på musiken ändå har mer möjlighet till påverkan än i andra ämnen, med något undantag. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att eleverna ännu inte har inflytande över hur undervisningen utformas trots att Skolinspektionen tidigare påtalat detta och skolan uppgett hur de har åtgärdat bristen.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att musikundervisningens innehåll och genomförande inte ger eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer i samtliga årskurser som de får musikundervisning i, främst vad gäller instrumentspel i de tidigare årskurserna och musikskapande i samtliga årskurser. Vidare behöver skolan synliggöra musikämnets koppling till andra ämnen i samtliga årskurser. Skolan behöver se till att lärandemiljön på musiklektionerna präglas av ett gott klimat i samtliga årskurser. Skolan behöver även se till att undervisningen bättre anpassas efter elevernas erfarenheter och kunskaper och ge eleverna inflytande över hur deras utbildning utformas i musikämnet.

2. Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att musikläraren tydliggör för eleverna vilka mål undervisningen har, och att läraren löpande följer upp elevernas kunskaper och bedömer dessa allsidigt utifrån styrdokumentens krav. Musik är dock ett av de ämnen där eleverna har minst kunskap om mål och betygskriterier. Uppföljningen av elevernas musikkunskaper är dessutom ofta bristande, och kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Formaliserade samverkansformer mellan musiklärare framhålls som en nyckelfaktor för att främja likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygssättning.⁶

Beskrivning

Enligt läroplanen ska skolan klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har och vilka krav skolan ställer. Enligt grundskoleförordningen ska läraren vid ut-

⁶ Skolverket (2005) Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik (NU-03) Ämnesrapport till rapport 253.

vecklingssamtal, minst en gång varje termin, i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i.

Centralskolan följer årligen upp elevernas kunskapsutveckling i musik, såväl på individnivå som på skolnivå och redovisar även resultatet för huvudmannen. Eleverna berättar att de får veta vad de kan och behöver utveckla, men uppger också att de uppfattar att alla elever får nästan samma kommentarer i sina omdömen. Skolinspektionen har tagit del av ett antal individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen. Omdömena utgår från de nationella målen och beskriver även vilka områden eleverna behöver utveckla. Lärarna berättar dock att de mycket sällan sätter upp utvecklingsmål i ämnet musik i den individuella utvecklingsplanen som upprättas på utvecklingssamtalen.

Musikläraren och klasslärarna berättar att de visar eleverna målen vid terminens eller läsårets början men att de inte bearbetat dem närmre med eleverna eller att de återkommer till dem under terminen. Eleverna uppger att de vet att det finns mål i ämnet musik men att de inte känner till dem. I någon årskurs har eleverna inte fått någon information om målen och elever i årskurs 7 uppger att de inte fått veta betygsriterierna för årskurs 9. Elever i årskurs 9 minns att de pratade om betygsriterierna när de gick i årskurs 7 men att det var svårt att då ta till sig dem eftersom det kändes avlägset. Eleverna i årskurs 9 har fått betygsriterierna presenterade för sig, men menar att de sällan återvänder till dem eller pratar om dem på lektionerna.

I intervju med elever i årskurs 9 framkommer att de tror de vet vilket betyg de kommer att få i ämnet musik och att de pratat om betygen i samband med utvecklingssamtalet. Musikläraren för kontinuerligt anteckningar om elevernas prestationer och har även haft samtal med andra musiklärare för att säkra en likvärdig betygssättning. Tidigare har musikläraren tillhört ett arbetslag och då fördes samtal kring bedömning och betygssättning i ett vidare perspektiv.

Den officiella statistik som finns för elevernas slutbetyg i musik i årskurs 9 visar att mellan 48 och 61 procent av eleverna fått betyget Godkänt åren 2005–2009. Det är alltså få elever som når de högre betygsstegen. Det förekommer inte ofta att eleverna inte når målen för Godkänt i musik och rektorn menar att de praktisk estetiska ämnena på så vis sticker ut, då eleverna har lägre måluppfyllelse i teoretiska ämnen. Rektorerna har därför inte funderat över att få elever når de högre betygsstegen i musik.

Rektorerna säger att det finns uppgifter på hur många elever som nådde målen i musikämnet i årskurs 5 från överlämnande skolor och att det är upp till lärarna om de tar reda på om deras elever nått målen i ämnet. Rektorerna uppger att de inte vet om lärarna tar reda på om eleverna nått målen eller ej i ämnet musik. I intervju med lärarna

uppgger de att de inte tagit reda på om eleverna nått målen eller ej i årskurs 5 vid den överlämnande skolan.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att lärare och rektorer följer upp elevernas kunskapsutveckling för att säkerställa att eleverna når målen i årskurs 5 och 9. Rutiner kring uppföljning av elevernas kunskapsresultat i musik med överlämnande skola behöver förbättras. Skolan behöver se till att eleverna får kännedom om mål och betygskriterier i ämnet musik. Skolan behöver analysera orsaken till att få elever når de högre betygsstegen samt effekter av att eleverna inte får någon musikundervisning just i årskurs 8.

3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Forskning visar att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål även påverkas av yttre förutsättningar där rektorns roll är central. Det handlar exempelvis om lärarkompetens, utrustning och lokaler, skolans organisation, tidsanvändning, ämnets status på skolan och arbete för att kvalitetsutveckla ämnet⁷.

Av läroplanen framgår bland annat att huvudmannen ska utveckla verksamheten i kontakt med det omgivande samhället. Forskning visar även att musik och kultursatsningar i kommunen genom samverkan kan ha gynnsam effekt på skolans arbete för att utveckla kvaliteten i musikundervisningen⁸.

Beskrivning

Enligt skollagen är kommuner och landsting skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna. Enligt läroplanen har rektorn ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska utföra sina arbetsuppgifter.

På Centralskolan undervisar sju av lärarna i musik. Två av dessa lärare har ingen utbildning för att undervisa i ämnet och en saknar pedagogisk högskoleexamen. Läraren

⁷ Jmf Skolverket (2005); Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

⁸ Jmf Skolverket (2005); Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd.; Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

som saknar pedagogisk högskoleexamen har erbjudits utbildning för att undervisa i musik, men har avböjt och ska sluta sin tjänst på skolan vid läsårets slut. Rektorerna berättar att de till hösten 2010 kommer att utlysa en musiklärartjänst för undervisning i årskurserna 6–9 och uttrycker förhoppning om att en ny musiklärare med behörighetsgivande utbildning kan komma att ta ansvar för såväl utveckling av ämnet som ansvar för musiksalen. Nu undervisar två lärare i musik i årskurser 6–9 och bägge har endast en liten del av sin tjänst på skolan och ingen av dem tillhör något arbetslag. I intervju med lärare framkommer att de inte fått kompetensutveckling i musik, förutom att musiklärarna i Falköping ibland har träffats för att diskutera ämnet. Lärarna uppger att de önskar fortbildning i musik.

Samlad forskning visar att musikundervisningens möjligheter att uppfylla kurs- och läroplanens mål försvåras om ansvaret helt överlämnas till den enskilde och på skolan vanligen ende musikläraren⁹. I dessa fall krävs det starka och driftiga musiklärare och en rektor som är insatt i ämnets förutsättningar och innehåll för att kunna hävda musikämnet. Rektorn har ett ansvar att leda skolans verksamhet så att kurs- och läroplanens mål för musikämnet kan uppfyllas. För en god måluppfyllelse behövs även dialog inom skolan, mellan musiklärare, mellan olika grupper av lärare och skolledare, och även mellan forskare och musiklärare. Av skollagen följer att rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Både lärare och rektorerna på Centralskolan uppger att rektorerna inte är förtrogna med musikundervisningen. Lärarna berättar att de aldrig samtalar om musikundervisningen, vare sig innehåll eller måluppfyllelse, på de gemensamma konferenser som skolan har. Lärarna redovisar måluppfyllelsen i musikämnet i samband med upprättandet av kvalitetsredovisningen men samtalar inte om resultatet. I kvalitetsredovisningen för såväl läsåren 2007/08 som 2008/09 skrivs att pedagogiska diskussioner på skolan överlag är ett förbättringsområde.

Enligt skollagen ska det finnas rektorer för ledningen av utbildningen i skolorna. Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Vid granskningen av musikverksamheten på skolan framkommer att det råder oklarheter kring rektorernas ansvarsområden. Skolan har två rektorer och en biträdande rektor. Även den biträdande rektorn har ansvar för några årskurser på skolan vilket inte är i enlighet med bestämmelserna. Granskningen av musikämnet visar att det är otydligt kring vem som bär ansvar för att musikundervisningen på skolan är av god kvalitet. Det finns bland annat oklarheter kring vem som ansvarar för såväl musiksäl som utrustning. Andra brister som framkommit vid granskningen kan ha orsakats av den otydliga ansvarsfördelningen som finns mellan rektorerna och den biträdande rektorn. Skolan bör ta reda på möjliga orsaker till detta för att det ska bli tydligt vem som ansvarar. Vid den tillsyn Skolinspekt-

⁹ Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetsätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

ionen gjorde år 2009 påtalades brister kring rektors ansvar då skolan hade biträdande rektorer med rektorsansvar. Den som uppehåller befattningen som rektor ska benämnas rektor. I intervju med rektorerna framkommer att kommunen beslutar om detta och de önskar att huvudmannen klargjorde ansvarsfördelningen. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att huvudmannen inte har rättat till de brister som påtalades vid tillsynen.

I grundskoleförordningen framgår att grundskolan ska ha ändamålsenliga lokaler. Den ska också ha utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Av kursplan för musik i grundskolan, mål att sträva mot, framgår bland annat att skolan i sin undervisning i musik ska sträva mot att eleven utvecklar sin förmåga att använda IT som ett stöd för lärande och musicerande samt som redskap för skapande i olika former.

Centralskolan har en musiksäl som främst används av årskurserna 3, 5, 6 och 7. Skolan har gitarrer, syntar, piano och trumset, men instrumenten är slitna och går sönder. Enligt eleverna är det ofta mycket stökigt i musiksalen när de ska ha musik, gitarrer är ostämmande eller saknar strängar och ett inköpt trumset står oanvänt då ingen satt ihop det. Rektorerna menar att det är svårt att få någon som tar ansvar för utrustningen och salen med nuvarande organisation. Enligt musikläraren är det svårt att hålla ordning i salen då den används för undervisning i fler ämnen än musik och de grupprum som finns i anslutning till salen är ofta inbokade för annan undervisning. Rektorerna uppger att de är trångbodda på skolan över lag och att lokalerna är dåligt anpassade för undervisning. Rektorerna berättar att de haft stora ekonomiska neddragningar och att de satsat på att utrusta lärarna med datorer, varför inköp av datorer och datorprogram till eleverna fått vänta. Av denna anledning används IT ytterst sällan i musikundervisningen även om det förekommer. Årskurs 9 som har tillgång till IT-utrustning i lokalerna på den kommunala musikskolan har av skäl som beskrivits ovan sällan använt den utrustning som finns där.

Eleverna i årskurs 9, som får sin musikundervisning i den kommunala musikskolans lokaler, uppger att de under den termin i årskurs 9 som de undervisats i halvklass fått en mycket bättre undervisning än de fick i årskurs 7. De menar att det beror på att de nu får undervisning i halvklass och att den kommunala musikskolans lokaler och instrument fungerar mycket bättre än Centralskolans musiksäl. Musikläraren uppger att de elever som nu slutar nian kommer att få högre betyg än tidigare årskurser då de på grund av lokaler, gruppstorlekar, utrustning och genom att de har 80 minuter musik per vecka har lärt sig så mycket mer än tidigare elever gjort.

Årskurs 5 och 9 är uppdelade i två grupper på musiklektionerna. Övriga årskurser undervisas i helklass i musik. Lärare och elever vid Centralskolan uppger att eleverna får musicera mer när de undervisas i halvklass och att det blir lugnare på musiklektionerna. (Se frågeområde 1)

I grundskoleförordningen avses med garanterade undervisningstid: den minsta undervisningstid i timmar som eleverna ska erbjudas. Skolinspektionen har tagit del av den terminsplanering musikläraren gjort för musikundervisningen i årskurs 9. Eleverna får undervisning 80 minuter per vecka under en termin. Av terminens 18 veckor är musikundervisningen inställd 6 gånger på grund av exempelvis nationella prov, temadagar eller idrottsdagar. Ingen temadag har anknytning till musikämnet. I samtal med såväl musikläraren som elever framgår att de inte får ta igen musikundervisning som uteblivit på någon annan tid eller att de pratat om detta. Elever uppger att de får gå ifrån övriga lektioner för att träna inför avslutningar. Sammantaget får de elever som deltar i avslutningar mer undervisning i musik än elever som inte deltar. Lärarna tycks anse att avslutningar är prioriterade och stödjer de elever som då vill sjunga och spela. Skolan har dock inte uppmärksammat att det är oklart om alla elever får den undervisningstid de är garanterade i musik. Skolan behöver uppmärksamma detta så att alla elever får den garanterade undervisningstid som timplanen föreskriver och ges förutsättningar att nå målen i ämnet.

Forskning¹⁰ pekar på att den frivilliga musik- och kulturverksamheten kan spela en ny och betydelsefull roll i skolans arbete för en högre kvalitet i musikundervisning. Enligt lärare och rektorerna har Falköpings kommun en väl utvecklad kommunal musikskola som aktivt söker samarbete med såväl grund- som gymnasieskolan. Musikskolan erbjuder Centralskolans elever i de tidigare årskurserna så kallad stråklek och blåslek där eleverna under en begränsad tid på musiklektionerna prövar att spela stråkinstrument eller blåsinstrument. Tidigare har elever även fått extra träning av den kommunala musikskolan om de behövt detta i "Funktionsinriktad musikterapi". Enligt lärare satsar kommunen på att få ett utåtriktat musikestetiskt program på gymnasiet och den kommunala musikskolan vänder sig ofta till Centralskolan för att få elever att börja spela eller sjunga på fritiden. Lärare uttrycker att det är få elever som får undervisning i musik på fritiden men att skolan gör olika insatser för att stimulera detta. Skolinspektionen anser att det är positivt att skolan stimulerar eleverna till musicerande, såväl under skoltid som på fritiden genom att skolan samverkar med det omgivande samhället.

Bedömning

Skolinspektionens bedömning är att det finns brister i de centrala förutsättningar som krävs för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet. Rektorerna behöver ta större ansvar för att musikundervisningen är av god kvalitet och de behöver se till att det finns en tydlig ansvarsfördelning för rektorerna vad gäller musikämnet. Rektorerna måste säkerställa att de lärare som undervisar i musik har den kompetens som krävs och får den kompetensutveckling de behöver för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Skolinspektionen vill här framhålla skollagens bestämmelse där det

¹⁰ Jmf Skolverket (2005); Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola-musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd., Musikhögsk., Univ. Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämne eller sorgbarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

2010-09-24

13 (13)

Dnr 40-2010:362

framgår att kommunen som huvudregel är skyldig använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Vidare har skolans utrustning och lokaler för musikundervisningen brister och lokalerna utnyttjas inte av samtliga lärare. Eleverna måste ges möjlighet att använda IT i enlighet med strävansmål i kursplanen för musik. Skolan behöver se till att skolans organisation och tidsanvändning i musikämnet skapar goda förutsättningar för eleverna att nå målen. Rektorerna och lärarna behöver samverka för att musikundervisningens kvalitet ska utvecklas i förhållande till målen i läroplan och kursplan ur ett årskurs 1–9 perspektiv.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråden Marie Karlsson och Håkan Sandström deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Carina Abréu
Enhetschef/Beslutande

Kristina Svensson
Undervisningsråd/Föredragande